

Beelden van een groene stad, voorstel 11

Samenvatting

Komen tot een duurzame stad vraagt een aangepaste aanpak. Een beleid dat enkel ‘volgt’, maar niet stuurt volstaat niet. Een aanpak die enkel via afzonderlijke beleidsdomeinen werkt (een beetje mobiliteit, een beetje milieu, een beetje energie, ...) is onvoldoende om tot echte stappen vooruit te komen. Om een stad aan te passen aan de klimaatuitdaging is een omvattende aanpak nodig. Enkel een ondubbelzinnige en ambitieuze keuze voor een langetermijnvisie kan een antwoord vormen. Die visie moet vorm krijgen in een concreet meerjarenproject om van Leuven de duurzaamste stad van het land te maken.

Het voorstel

Motivatie

Al jaren vraagt Groen! dat de stad Leuven voluit de ecologische kaart zou trekken. Een geïntegreerde aanpak kan ertoe leiden dat vormen van milieuhinder kunnen teruggedrongen worden. Maar het is vooral een keuze voor de toekomst. In tegenstelling tot wat het stadsbestuur al evenveel jaren beweert, kan een lokaal bestuur wel degelijk heel veel initiatieven nemen om actief in te spelen op met name de klimaatuitdaging. Het veranderende klimaat zou een vooruitziend bestuur ertoe moeten aanzetten actief na te denken over hoe we deze stad gaan wapenen tegen een warmer en meer onvoorspelbaar klimaat, hoe we in een wereld met beperkte natuurlijke hulpbronnen mobiliteit en economie gaan organiseren, hoe we zullen voorkomen dat

de tegenstelling tussen rijk en arm door de klimaatverandering niet nog verder verscherpt wordt. Die overheden die het best op deze uitdaging inspelen, zullen in de volgende jaren het meest succesvol zijn. Een stad die er nu voluit voor kiest om net die bedrijven aan te trekken of te stimuleren die het meest innovatief inspelen op de klimaatuitdaging zal in de toekomst de sterkste positie hebben. Een stedelijk bestuur dat haar inwoners het meest actief voorbereidt op de maatschappelijke veranderingen die zich aandienen, zal ook de basis leggen voor een bruisende en aantrekkelijke stedelijke gemeenschap.

Omgaan met de ecologische uitdaging is niet enkel een zaak van goede maatregelen, het is vooral een manier van aan beleid doen. Vanuit een heldere ambitie duidelijke doelstellingen vastleggen, en die vertalen in een meerjarenplan, dat actief wordt opgebouwd met alle groepen in de bevolking is de beste aanpak. De beleidscultuur in Leuven is, zeker als het over ecologische vragen gaat, totaal niet gericht op een dergelijke aanpak. Men doet wat men moet doen, maar niet meer. Er wordt constant naar de hogere overheid verwezen, om zelf geen vernieuwende initiatieven te moeten nemen. Mogelijkheden voor een ruimere aanpak, via b.v. convenanten, worden enkel interessant bevonden in de mate dat ze iets opleveren, niet als een kapstok om zelf nieuwe dingen te gaan doen.

Praktisch

Dat het anders kan, bewijzen talloze stedelijke overheden in het buitenland. In dit voorstel willen we verwijzen naar de Nederlandse stad Groningen. Groningen¹ is een stad in het noorden van het land, met ruim 180.000 inwoners. Het rood-groene college van Groningen heeft de politieke ambitie om de duurzaamste stad van Nederland te worden. Het is zeer interessant dit voorbeeld verder te bekijken.

duurzaamstestad.groningen.nl

Het is vooral de manier van werken die interessant is. Niet alleen is er een helder beleidskader, er is ook een actieve politiek naar de bevolking en de bedrijven om zich in te schakelen in deze aanpak.²

De bedoeling van de stad is om met zes thema's te werken aan de duurzaamste stad. Tegelijk is de "Routekaart Groningen Energieneutraal+ 2025" geschreven. Dit alles is vastgelegd in twee beleidsdocumenten.

Een eerste beleidsdocument is het algemeen beleidskader.³ Uit de inleiding spreekt een duidelijke politieke ambitie:

"De rode draad in de discussie was dat we in onze stad duurzame ontwikkeling hét leidende principe in het eigen beleid, in het denken, het doen en in de besluitvorming moeten maken. Vanuit die positie moeten we anderen, bewoners, (grote) instellingen, bedrijven aansporen ook de 'knop' om te zetten. En de boodschap is niet dat duurzaamheid of energieneutraal iets extra's is: de plus op het bestaande, maar dat het een andere manier van kijken, werken en denken inhoudt. Het woord cultuuromslag is terecht gevallen."(p. 5)

¹ Voor de kerncijfers, zie http://www.groningen.nl/assets/pdf/kerncijfers_NI.2006.pdf .

² Alle informatie op de speciale site <http://duurzaamstestad.groningen.nl> .

³ http://www.groningen.nl/assets/pdf/Beleidskader_duurzaamstestad030707.pdf

In het plan staat als uitdrukkelijke doelstelling de stad voor te bereiden op de klimaatverandering. Daartoe is een algemeen afwegingskader gemaakt dat vertrekt van de kaders (1) energieneutraal, (2) kwaliteit van de leefomgeving, (3) oplossingen op maat. Dat alles wordt dan vertaald in zes thema's: stedelijke ontwikkeling, bouwen en wonen, verkeer en vervoer, economie, water en groen en tot slot communicatie, participatie en gedragsverandering. Per thema worden de ontwikkelingen geschetst, en is er een omschrijving van ambitie, opgave, doelen 2008-2012 en uitwerking.

Opvallend bij die uitwerking is de grote aandacht voor participatie en de nadruk op het groeps- en identiteitsvormend karakter van dit beleidsplan. Een voorbeeld

Vanuit communicatief perspectief zien we voor de ambitie 'de duurzaamste stad' drie opgaven:

(1) Groningen ontleent (een deel van haar) identiteit aan het kwaliteitsstempel 'duurzaam'. Denk je aan Groningen, dan denk je aan duurzaam'.

(2) We kiezen en handelen als gemeente consequent voor en volgend naar het principe van duurzaamheid. Wij hebben deze ambitie voor de stad. We willen staan voor wat we uitdragen. Je moet doen wat je zegt. Door consequent te kiezen en te handelen naar het principe van duurzaamheid vergroten we onze geloofwaardigheid en versterken we de boodschap. Er is een groot afbreukrisico wanneer handelen en communicatie niet op een en dezelfde lijn zitten. In het verlengde daarvan geven we eerst zelf het goede voorbeeld. Daarmee laten we zien dat we het menen.

(3) Communicatie levert een maximale bijdrage aan de transitie.

In het plan wordt ook de oprichting van een speciaal duurzaamheidsstimuleringsfonds aangekondigd. Zo kan er anders en beter met het budget worden omgegaan. Voor dat fonds worden al meteen acht projecten aangekondigd:

- 1. Onderzoek en uitwerking energieneutrale stad*
- 2. Deelname aan het ECG (Energie Convenant Groningen)*
- 3. Energiebesparing (semi-)overheid*
- 4. Grootschalig Energieprogramma Huurwoningen*
- 5. Inzet op Groninger Woonkwaliteit*
- 6. Energiebesparing Midden Klein Bedrijf*
- 7. Schone Lucht*
- 8. Aanpak knelpunten leefomgeving*

De tweede nota is de Routekaart Groningen energieneutraal+2025.⁴ In deze nota wordt een langetermijntraject uitgetekend. Hoe kan Groningen de CO₂-uitstoot drastisch naar beneden krijgen? Hoe kan de stad de ‘energietransitie’ actief mee vorm geven? Welke acties moeten daartoe met wie ondernomen worden? En hoe kunnen voor dit alles de kennisontwikkeling, financiën en communicatie georganiseerd worden? Al die dingen worden uitgewerkt.

Om duidelijk en ook hanteerbaar te maken wat men met energieneutraal bedoelt, is er een speciale ‘energieladder’ uitgewerkt.

1. Energievrij

Verreweg de belangrijkste voorkeur zijn activiteiten die totaal vrij zijn van energieverbruik. Fietsen is daar een mooi voorbeeld van als het gaat om duurzame mobiliteit.

2. Vermindering energieverbruik

Bij meeste activiteiten bestaat echter altijd een vorm van energiebehoefte (gas, elektriciteit, motorbrandstoffen). Daarom is het zaak de behoefte aan energie zo sterk mogelijk terug te dringen. Wezenlijke stappen naar energieneutraliteit worden gezet bij forse besparingen op het energieverbruik. Hierbij zijn onder andere technologische vernieuwingen, aangepaste bouweisen, klimaatadaptatie en gedragsverandering aan de orde.

3. Gebruik en productie van duurzame energie

Bij de invulling van de resterende energievraag heeft het aanwenden van duurzame energie de voorkeur. We hebben het over energie uit duurzame bronnen: zoals zon, wind, water en aardwarmte, maar ook over energie uit reststromen zoals biomassa; bioethanol en groen gas.

4. Efficiënt gebruik van fossiele brandstoffen

De verwachting bestaat dat nog lange tijd in een deel van de energiebehoefte wordt voorzien door gebruikmaking van fossiele brandstoffen. Dat brengt een uitstoot van CO₂ met zich mee. We werken dan ook aan efficiënt gebruik van fossiele brandstoffen.

5. Compensatie van fossiele energiebronnen

De komende jaren zullen we nog afhankelijk zijn van fossiele energiebronnen. Het streven is om dit gebruik zoveel mogelijk te compenseren. Dit kan door lokaal groen aan te planten, maar ook door investeringen te doen in lokale duurzame energievoorzieningen. Een tijdelijke oplossing is opvang en opslag van CO₂

Men gaat niet uit van een enge interpretatie van het begrip energieneutraal: “Onze inzet is erop gericht om zowel lokale als regionale mogelijkheden te benutten. Bij het gebruikmaken (inkopen) van duurzame energie en fossiele energiebronnen, worden mondiale effecten meegewogen (bijvoorbeeld concurrentie met voedselproductie).”

Deze doelstellingen worden dan vertaald per sector. Een voorbeeld voor de sector wonen:

⁴ http://www.groningen.nl/assets/pdf/Routekaart_Energieneutraal_2025.pdf

1. Energieverbruik is (nagenoeg) 0

De gemeente stimuleert en faciliteert 'passieve woningbouw'. Passief gebouwde woningen hebben door hun zonoriëntatie, 'schone' daken (geen ventilatiebuizen midden op het dak) t.b.v. zonnepanelen en goede schilisolatie een zeer laag energieverbruik. De warmte- en koudevraag wordt enorm gereduceerd.

2. Energiebesparing en efficiënt gebruik fossiele brandstoffen

De grootste klapper is energiebesparing in de bestaande woningbouw (ongeveer 80% van onze woningvoorraad). Hier gaan we hard mee aan de slag. Maatregelen zijn isolatie en ventilatie, HR++ glas en HR-(e) ketel. Het Lokaal Akkoord en het energielabel zijn hiervoor een vertrekpunt. Samen met de woningbouwcorporaties onderzoeken we de energiebesparingmogelijkheden in de bestaande woningvoorraad. Bij renovatie en herstructurering moet je het in één keer goed doen. Ook voor de particuliere voorraad zullen in samenwerking met externen energiebesparingsacties worden opgezet. Nieuwbouwkansen zijn er uiteraard in Meerstad en de ontwikkel- en transformatiepunten zoals genoemd in de nieuwe structuurvisie. In de nieuwbouw zal van een EPC in 2012 van maximaal 0,5 toegewerkt worden naar passieve woningen. De warmtevraag is door het bouwen van energiezuinige woningen te beïnvloeden. Het elektriciteitsgebruik is onlosmakelijk gekoppeld aan gedrag. Inzet op communicatie, participatie en gedragsverandering bepaalt dan ook voor een groot deel de mate waarin Groningen gaat besparen.

3. Duurzame energie

De gemeente stimuleert duurzame energiemaatregelen in zowel de bestaande woningbouw als nieuwbouw:

- het gebruik van zonne-energie (zonnepanelen en zonneboilers);*
- het gebruik van energie uit de bodem door warmtepompssystemen die voor warmte en koeling zorgen;*
- het gebruik van groene stroom / groen gas;*
- de inzet van nieuwe technieken die de komende jaren beschikbaar komen.*

Bijzonder interessant in de nota is dat er een uitgebreid programma 'kennisontwikkeling' wordt voorzien, in samenwerking met de kennisinstellingen op het grondgebied. Er wordt ook naar gestreefd voorbeeldprojecten op te zetten.

Verder wordt er voor de verschillende thema's een meer gedetailleerde planning opgemaakt. Hier een deelvoorbeeld van het onderdeel ondernemen:

Groningen faciliteert ondernemers met duurzaam ondernemen

Ambities	Acties
Energieadviezen bij bedrijvenloket	1. Oprichten van een energieloket, waar bedrijven met vragen op energiegebied adequaat geholpen worden.
Bedrijven zijn geïnformeerd	2. Gerichte campagnes per sector (supermarkten: deklagen koeling, goede inregeling; detailhandel: alternatieven open gevel, maximum temperaturen, warmtekoudeopslag ipv airco's) 3. Quick wins voor bedrijven met financiële stimulansen of stimulansen in PR en reclame
Inzicht in besparingcapaciteit	4. Nieuw te vestigen bedrijven krijgen door de gemeente een energiescan aangeboden.
MKB'er binnenstad bespaart	5. Ontwikkelen en uitvoeren van specifieke energiescan met lokale installatiebureaus, uitvoeren en follow-up (maatregelen, investeringen, subsidies, aanleg en monitoring)
Energiezuinige bedrijfsverzamelgebouwen	6. Aanleg van energiezuinige bedrijfsverzamelgebouwen (kleinschalig in de wijken)
Duurzaam goederenvervoer	7. Onderzoek naar goederentransferia aan de randen van de stad met goede aansluiting op de ringweg (wellicht aansluiten bij de multimodale transferia)
Schoon wagenpark en vracht-distributieverkeer	8. Afsluiten van convenanten met verschillende partijen in de autobusiness: autodealer, brandstofleverancier en overheid
Driebond, een groene	9. Stimuleren van multifuel-tankstations

mobilitéitboulevard	10. Convenanten met autodealers over vergroening van producten
Inzicht in energiegegevens	11. Opzetten van een bedrijvenenergiemonitoringsysteem (verbruiken, besparingen, percentage duurzame energie) in samenwerking met kennisinstellingen
Energiereductie bij grootverbruikers	12. Bedrijvencompetitie energiebesparing <ul style="list-style-type: none"> • Top 5 grootverbruikers samenstellen (bijv. Gasunie, twee banken en Stadhuis) • Competitie wie meeste energie bespaart (rol voor Milieufederatie?) • Informatie-uitwisseling • Lokale exposure (leuke PR voor gemeente en bedrijven) • Competitie in 2007 Meest Duurzame Ondernemer van het jaar

De voorbije maanden heeft Groningen een actief informatie- en participatieproces voor de bevolking opgestart. De eerste resultaten daarvan worden op dit moment verwerkt.

Ondertussen komt Groningen op een originele manier in beeld, met haar streven naar een duurzaamste stad. Een voorbeeld daarvan is het voornemen om het bermbeheer te laten uitvoeren door schapen.⁵ En ook speciale acties, zoals op de oproep voor de prijs van de duurzaamste ondernemer trekken de aandacht.⁶

Aandachtspunten

Belangrijke aandachtspunten bij een project van deze omvang en ambitie zijn: een heldere en gedetailleerde planning, het actief betrekken van alle burgers en belangengroepen bij het

⁵ http://www.volkskrant.nl/binnenland/article428010.ece/In_seconden_zit_het_bushokje_vol_schapen

⁶ http://www.duurzaam-ondernemen.nl/index.html?http://www.duurzaam-ondernemen.nl/detail_press.phtml?act_id=7059

gezamenlijk na te streven doel, het vertalen van ‘grote’ ecologische doelstellingen in waarneembare en meetbare realisaties.

Besluit

Groen! wil van Leuven de duurzaamste stad van ons land maken. Door een ‘volgend’ beleid, dat enkel op deelaspecten werkt en dat de burgers en belangengroepen niet actief aanspoort, kan dat doel echter nooit bereikt worden. Door het uitwerken van een ambitieus en gedetailleerd meerjarenplan, dat werk wil maken van een ‘cultuuromslag’ en daarbij ook iedereen mee wil inschakelen, kan dat wel lukken. Er zijn goede voorbeelden in het buitenland die het bewijzen. Groen! vraagt dat het Leuven stadsbestuur werk maakt van een ambitieus stedelijk antwoord op de klimaatuitdaging. Dat kan door een project “Leuven duurzaamste stad”. Op korte termijn zou er met het oog daarop een actieve samenwerking gestart kunnen worden met een stad als Groningen.